

сформульовані фахово, із знанням проблеми, всебічно обґрунтовані, їхня достовірність загалом не викликає сумніву.

Автор рецензованої книги зумів залучити до наукового обігу велику кількість важливих маловідомих і невідомих архівних джерел, проаналізував документальну базу наукових праць В. Старосольського, обґрунтував періодизацію основних етапів його життя та діяльності, оцінив вклад ученого в розвиток національної науки, розбудову культурно-освітнього життя та відродження української державності.

Отже, монографія Юрія Древницького «Володимир Старосольський: громадсько-політична та наукова діяльність (1878–1942)» є новим, цікавим науковим дослідженням та може бути рекомендована читачеві.

Олег Жерноклеєв,
доктор історичних наук, професор

ДЗЕМАН М. ІВАН МАКУХ, АДВОКАТ ІЗ ТОВМАЧА, – МІНІСТР ЗУНР

Українська історіографія, як і загалом національна історична наука, в останні десятиліття державної незалежності набуває нових рис. Вона все більше відходить від заангажованості, притаманної, до прикладу, радянській й українській зарубіжній історіографії. Перша була доволі стереотипною, заідеологізованою, обмеженою «прокрустовим ложем» класового підходу. Друга ґрунтувалася на ідеологемі національно моноцентричної моделі розгляду історичного процесу. Сьогодні ж актуальнішими стають наукові дослідження на рівні мікроісторії, історії повсякденності, регіональної історії, біографістики тощо.

В цьому контексті актуальним є дослідження та оприлюднення біографій видатних діячів краю. Діяльність останніх, їх роль, значення і внесок в історію рідного краю або вивчалися і висвітлювалися під певним, визначеним поза історичними чинниками, кутом зору, або й не вивчалися зовсім. Яскравим представником корпусу видань сучасних краєзнавців є праця покутського краєзнавця, дослідника рідного краю, члена Національної спілки краєзнавців України Михайла Дземана «Іван Макух, адвокат із Товмача, – міністр ЗУНР», що побачила світ у видавництві «Злагода».

Автор, фаховий історик, відповідальний секретар Тлумацької районної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, поставив перед собою достатньо складну, з точки зору дослідження, пошуку джерельних матеріалів мету – висвітлення життєвого шляху, творчої, громадської, суспільно-політичної, державницької діяльності Івана Макуха – уродження сучасної Львівщини, який пов'язав своє життя головно з провінційним містечком Тлумач, що на Покутті. За словами самого дослідника, його до цього спонукав насамперед той факт, що

на сьогодні «краяни не мали про політику, громадського діяча, правника, на відміну від інших тогочасних борців за волю України і народні права, жодної об'ємної писемної згадки. Лише невеликі газетні та журнальні публікації». При цьому краєзнавець широко шкодує з приводу того, що в архівах збереглася незначна кількість матеріалу про цю «непересічну особистість Галичини». Він також висловлює жаль через те, що надзвичайно складним завданням виглядає збір спогадів про І. Макуха безпосередньо від його рідних і близьких, оскільки «велика родина Макуха розбрелася світом, а нині про неї немає жодної вістки».

На нашу думку, дослідник добре справився з поставленим завданням. Насамперед, йому вдалося неупереджено, глибоко вивчити, проаналізувати й висвітлити основні віхи з життя Івана Макуха. Автор приділив особливу увагу не лише тому періоду, який можна було б назвати апогеєм діяльності політика – його перебування на посаді міністра Ради Державних Секретарів ЗУНР. З-під пера краєзнавця вийшла доволі об'ємна (понад 180 сторінок) науково-популярна розвідка про Івана Макуха, структурована за хронологічним принципом. Вдалим, вважаємо, є опис періодів шкільної, гімназійної юності, його фахового становлення як адвоката й активного українського національно-демократичного діяча, що бере безпосередню участь у важливих суспільно-політичних процесах Галичини кінця XIX – першої пол. XX ст.

Попри намагання об'єктивно висвітлити життєдіяльність І. Макуха, М. Дзєман не приховує свого доброзичливого й уважного ставлення, навіть симпатії до політика. Складається враження, що разом з ним М.П. Дзєман глибоко співпереживає матеріальну скруту юнака й намагання здобути освіту в університеті, разом з ним редагує довгими ночами і допомагає розповсюджувати газету Радикальної партії «Громадський голос», спілкується, диску-

тує і, водночас, вчиться у М. Павлика, І. Франка, М. Грушевського. Разом з героєм свого твору краєзнавець радії, торжествує і натхненно, цілодобово працює над утвердженням ЗУНР, реалізацією українського соборництва в ході Революції 1917–1920 рр., впевнено, фахово й самозречено захищає покутських і загалом галицьких селян від польської політики парцеляції й пацифікації. Сотні кілометрів доріг між покутськими селами він проходить разом з І. Макухом, стаючи на захист своїх краян від радянської сов'єтизації та нацистської окупації. З гіркотою і сумом, як відчував це й Іван Макух, він прощається з рідним Покуттям 1944 р. в безнадії колись знову повернутися до сімейного порогу.

При цьому науково-популярний стиль викладу праці не робить її менш значимою, а, навпаки, вважаємо, більш доступною і зрозумілою для пересічного читача. Зрештою, і професійні вчені знайдуть на сторінках книги М. Дзємана цінну історичну, біографічну, історіографічну й джерелознавчу інформацію. Як фаховий історик, автор не уникнув публікації спогадів про героя свого твору його сучасників і свідків тих подій, чим, безумовно, збагатив як саме видання, так і загалом краєзнавство.

Праці на кшталт характеризованої є надзвичайно необхідними сьогодні. Вони «олюднюють» історію рідного краю, створюють справжню неповторну атмосферу бурхливого минулого, насичують його емоціями тих, кого раніше одні клеймили ворогами і зрадниками, інші – глорифікували й оспівували. Такі праці дають нам можливість самим скласти собі уяву про відому особистість, з усіма її позитивами й, водночас, прорахунками й помилками. Сила особистостей минулого не стільки в тому, щоб їх «канонізувати». Вони цінні для нас своїми ідеями, вчинками, справами. Приклад їх життя має служити прийдешнім поколінням як взірць самопожертви в щоденній праці на благо рідного

народу і кожного українця зокрема. Таким за духом, як нам видається, є і краєзнавче дослідження Михайла Павловича Дзедана, що відкриває сучасникам, «олюднює не канонізуючи» свого видатного земляка Івана Макуха, адвоката з Глумача, – міністра ЗУНР.

Володимир Кланчук,
доктор історичних наук, професор

**МОНУМЕНТАЛІЗМ І ДОСТУПНІСТЬ
МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ РОЗВІДКИ**
*(роздуми над монографією Карась Г.В.
«Музична культура української діаспори
у світовому часопросторі
XX століття»)*

Українська культура, як і національна історія, впродовж багатьох століть зазнавала утисків, гонінь, була об'єктом агресії з метою знищення різноманітних державно-політичних і національних чинників. Вони в особі державних імперських інституцій, громадсько-політичних організацій намагалися як правило звузити ареал функціонування української мови і культури, привити автохтонному населенню переконання в тому, що «української нації нема і не буде», «українська нація – німецька вигадка», «українська мова – південно-східний діалект» іншої справді великої мови сусіднього народу тощо. У другій половині XIX ст. боротьба за українську культуру стає боротьбою за право на національне самоусвідомлення й самовизначення. Особливої гостроти проблема збереження й розвитку національної культури набуває у XX ст. Саме в цей період кінця XIX – першої половини XX ст. відбувається активний процес формування української діаспори – компактного проживання доволі чисельної кількості українського національного елемента за межами його автохтонної території.

Монографія знаної вченої, мистецтвознавця, творчого працівника Ганни Карась «Музична культура української діаспори у світовому часопросторі XX століття» присвячена, в тому числі, і дослідженню проблеми місця та ролі західної української діаспори у процесі збереження та примноження національної культури.

Об'ємна за розмірами, монографія є, на нашу думку, такою ж глибокою за кількістю опрацьованого джерельного, історіографічного матеріалу. Вченій вдалося вивчити і ввести до наукового обігу